

*جامعیت شهید آیت‌الله سیدمصطفی خمینی به روایت مورخ خبیر انقلاب

اسلامی

نشست تخصصی «علامه شهید، اسوه حوزه انقلابی» روز شنبه یکم آبان‌ماه ۱۴۰۰ به همت معاونت پژوهشی دانشگاه معارف اسلامی قم برگزار شد. در این نشست تخصصی، اساتید محترم حجت‌الاسلام‌والمسلمین سیدحمید روحانی (رئیس بنیاد تاریخ‌پژوهی و دانشنامه انقلاب اسلامی)، حجت‌الاسلام‌والمسلمین دکتر علی نصیری (استاد گروه معارف اسلامی دانشگاه علم و صنعت ایران) و آیت‌الله محسن اراکی (استاد درس خارج حوزه علمیه قم)؛ به تحلیل ابعاد مختلف علمی و سیاسی علامه شهید سیدمصطفی خمینی پرداختند.

همچنین در اثنای این مراسم بخشی از بیانات حضرت آیت‌الله‌العظمی علوی‌گرگانی از مراجع عظام تقلید در تجلیل از شخصیت علمی و سیاسی مجتهد شهید آیت‌الله سیدمصطفی خمینی منتشر شد. این مرجع تقلید با تأکید بر این که ذکر صالحین بسیار مهم است، افزودند: خداوند دوست دارد از گذشتگان که انسان‌های صالحی هستند یاد شود، اهل بیت (ع) فرمودند؛ این اقدام سبب نزول رحمت الهی می‌شود و چه خوب است انسان، سبب این اقدام شود.

آیت‌الله علوی گرگانی با اشاره به ویژگی‌های اخلاقی آیت‌الله شهید مصطفی خمینی تأکید کردند: این فرزند امام راحل یکی از افرادی است که دارای استعداد و علم فوق‌العاده و شخصیت بسیار مظلومی بودند و مظلومانه هم به شهادت رسیدند.

ایشان تأکید کردند: نقل شده که اگر شخصیت کسی را می‌خواهی بشناسی از رفتار دشمن بشناس، شهید مصطفی خمینی شخصیت بسیار شاخصی بودند که در کنار امام راحل(ره) در صحنه‌های انقلاب اسلامی حضور داشتند. آیت‌الله علوی گرگانی گفتند: مرحوم امام(ره) عنایت ویژه‌ای نسبت به شهید مصطفی خمینی داشتند و مرحوم سید احمد هم نسبت به برادر بزرگوارش ارادت ویژه‌ای داشتند.

در ابتدای این نشست علمی جناب حجت‌الاسلام‌والمسلمین سیدحمید روحانی، به ایراد سخن پرداخت. ایشان با بیان اینکه ملت‌های ظلم کشیده درک می‌کنند استقلال و آزادی چه نعمت بزرگی است، گفت: ملت ما در زمان رژیم ستمشاهی ذلت کشید و تحقیر شد. پهلوی ذلت‌پذیر، اما مستکبر بود. امام تلاش کردند به ملت ایران سربلندی و عزت ببخشند.

عضو هیئت امنای مرکز اسناد انقلاب اسلامی، با مرور برخی حوادث تلخ در عرصه بین‌المللی در دولت گذشته، گفتند: در ۸ سال گذشته دیدیم یک عنصر سیاسی چگونه ملت ایران را سرشکسته کرد.

استاد سید حمید روحانی در بررسی ویژگی‌های برجسته شخصیتی علامه شهید سید مصطفی خمینی، ابتدا به تبیین جایگاه علمی ایشان پرداخت و فرمود:

آیت‌الله سید مصطفی خمینی در تمامی علوم اسلامی تبحر بسیاری داشت و در نگاه‌هایشان این ویژگی تبلور دارد. اما آنگونه که باید و شاید به آن پرداخته نشده است. اگر ایشان زنده می‌ماند بی‌شک به مقام مرجعیت می‌رسید و نظریات اسلامی او بی‌بدیل بود. وی در ادامه افزودند: آیت‌الله سید مصطفی خمینی با وجود احترام بسیار به نظرات علمی امام خمینی (ره) به نقد مستحکم آنها می‌پرداخت و این مواجهه علمی در فقه، اصول و فلسفه و دیگر علوم اسلامی وجود داشت. ایشان از لحاظ علمی مستقل بود و مبنای مخصوص خود را در همه ابعاد مختلف علوم اسلامی داشت.

ایشان در ادامه ضمن بررسی شخصیت سیاسی شهید سید مصطفی خمینی بیان کردند: سید مصطفی خمینی از لحاظ سیاسی بسیار انسان پخته‌ای بود و مواضع مهم سیاسی بسیاری دارد اما از این جهت هم گمنام باقی ماند. با وجود این که به مبارزه مسلحانه اعتقاد داشت اما چون به سازمان مجاهدین خلق راه نمی‌داد، به وی اتهام می‌زدند که ایشان سیاسی نیست.

حجت‌الاسلام والمسلمین سید حمید روحانی اضافه کردند: شهید سید مصطفی خمینی در نجف به طور همزمان با سه جبهه درگیر بودند

جبهه متحجرین، جبهه طرفداران شاه و جبهه لیبرال‌ها. ایشان درباره برخی چهره‌های لیبرال، وقتی که از اروپا به نجف می‌آمدند، به ما می‌گفتند از امثال قطب‌زاده پرهیزید و این‌ها خودی نیستند. همچنین در مورد یک روحانی مقدس‌نما فرمودند که از او برحذر باشید و بعد فهمیدیم او ساواکی است.

رئیس بنیاد تاریخ‌پژوهی و دانشنامه انقلاب در ادامه به معنویت و تهذیب نفس ایشان پرداختند و بیان کردند: در زندگی ایشان دورانی را نمی‌بینیم که به عزلت نشسته باشند بلکه همیشه در میدان بودند اما در عین حال همواره روح مهذب ایشان را می‌دیدیم. ایشان هیچ وقت آقا‌زادگی نمی‌کردند و اینگونه نبود که در امور بیت امام دخالت بکنند. تذکراتی می‌دادند اما دخالت نمی‌کردند. اعلامیه‌هایی که امام منتشر می‌کردند بعد از اینکه در ایران پخش می‌شد به دست ایشان می‌رسید پس از اتمام سخنرانی حجت‌الاسلام‌والمسلمین سیدحمید روحانی به سوالات حضار و مخاطبان مجازی پاسخ دادند.

در ادامه نشست، حجت‌الاسلام‌والمسلمین دکتر علی نصیری در بررسی شخصیت تفسیری و قرآنی آیت‌الله سید مصطفی خمینی به ایراد سخن پرداخت.

به گفته ایشان، آقا مصطفی در عمر کوتاه خود مراتب علمی بالایی را طی نمود. ایشان افزون بر علوم رایج حوزه؛ یعنی فقه و اصول در بخش‌هایی از علوم معقول و منقول نیز تبحر یافت. آثار انتشاریافته از ایشان در دانش‌های

گوناگون، نشانگر تلاش وافر این محقق و استفاده حداکثری از دقائق عمر
شریف خود است.

حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر علی نصیری در ادامه افزودند: ایشان در «تفسیر
القرآن الکریم» به تفسیر سوره حمد و آیات ۱ تا ۴۶ سوره بقره پرداخته است
که تفسیر حدود ۵۰ آیه قرآن در ۵ جلد نشانگر تزلزل، تتبع و تعمق این مفسر
سخت‌کوش است، به‌عنوان نمونه آقا مصطفی برای پاسخ به این سؤال که «آیا
آغاز سوره و فصول کتب آسمانی دیگر (عهد قدیم و جدید موجود) با بسمله
آغاز شده یا خیر؟» می‌فرماید: «تمام کتب آسمانی موجود را تفحص کردم و
چنین چیزی را مشاهده نکردم»؛ تفحص در دو سه هزار صفحه برای پاسخ
یافتن به چنین سؤالی، بسیار قابل توجه است!

استاد نصیری همچنین بیان داشتند: به طور خلاصه می‌توان بیان کرد که
روش تفسیری آیت‌الله سید مصطفی خمینی در این اثر بسیار کم‌نظیر است. در
طرح مباحث تفسیری، محورهای ذیل متناسب با هر آیه مورد توجه این مفسر
والا مقام بوده است که این امر در تفاسیر موجود بی‌نظیر است؛ مباحث: لغوی،
صرفی، نحوی، قرائت، رسم‌الخط، معانی، بیان، علوم مختلف، مباحث: فقهی،
... اصولی، فلسفی، کلامی، حکمی، اجتماعی و

در ادامه جلسه آیت‌الله محسن اراکی به ایراد سخن پرداخت. ایشان شخصیت
آیت‌الله سید مصطفی خمینی را از منظر علمی، جهادی و عرفانی، کم‌نظیر و

جامع توصیف نمودند و به تأثیرپذیری ایشان در ابعاد شخصیتی از پدر
بزرگوارشان اشاره کردند.

استاد درس خارج حوزه علمیه در بخشی از سخنان خود به تعریفی از عرفان
اصیل اسلامی پرداخته و ریشه‌های این عرفان را در تعالیم رسول خدا و
اهل بیت عصمت و طهارت علیهم‌السلام دانستند. ایشان بیان داشتند که عرفان
دارای پنج مرحله؛ شامل علم به مبدأ و معاد، فقه سلوک، علم عشق، سلوک
الی الله و وصول است.

آیت‌الله اراکی به تبیین ضرورت مرزبندی میان عرفان اسلامی اصیل و عرفان
تزویر یا تقابل میان عرفان تسبیح و حقیقت با عرفان تشبیه و مجاز پرداخت و
عارفان حقیقی را دارای پنج ویژگی شامل تبعیت از ولایت محمد و آل
محمد(ص)، تواضع، جامعیت بین علم و عمل، ولاء و براء و جهاد سیاسی
دانستند. وی اضافه نمود ممکن نیست کسی عارف حقیقی عرفان علوی شده
ولی لباس رزم بر تنش نبوده و اهل سیاست نباشد.

عضو جامعه مدرسین حوزه علمیه قم با تطبیق شاخصه‌های عرفان اسلامی بر
سیره و آثار علامه شهید سیدمصطفی خمینی، وی را شخصیتی جامع علم و
عمل و واجد همه خصیصه‌های عارفان سالک الی الله دانستند. این استاد
برجسته حوزه علمیه همچنین در رابطه با نظریات عرفانی آیت‌الله سید
مصطفی خمینی خاطر نشان کرد که: ایشان در آثار خود با اینکه به عرفان ابن

عربی توجه داشته‌اند ولی در عین حال از ناقدین نیرومند وی نیز به شمار
می‌روند.

ایشان، علامه شهید سیدمصطفی خمینی را عالمی تمام‌عیار، پرکار، و عارفی
متضلع و نیز سیاستمداری پارسا توصیف نمودند.